

Sygn. akt III UK 76/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania W. D.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
o wysokość świadczenia i wysokość kapitału początkowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 lutego 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 24 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa .../15,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z dnia 24 listopada 2015 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku
Sądu Okręgowego w [...] IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18

grudnia 2014 r. zmieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 sierpnia 2014 r. w ten sposób, że ustalił ubezpieczonej W. D. kwotę składki zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 89.884,70 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 553.272,35 zł, średnie dalsze trwanie życia wynoszące 195,50 miesięcy (pkt I) oraz zmieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 sierpnia 2014 r. w ten sposób, że wyliczona kwota emerytury ubezpieczonej od dnia złożenia wniosku wynosi 3.289,81 zł miesięcznie.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczona (ur. 28 maja 1947 r.) ma przyznaną emeryturę od 11 czerwca 2004 r. Jej wypłata emerytury podlegała zawieszeniu ze względu na kontynuowanie przez ubezpieczoną zatrudnienia w K. Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego „P.” w [...] do dnia 29 września 2004 r. Od 1 października 2004 r. ubezpieczona ponownie została zatrudniona w tym przedsiębiorstwie, gdzie pracuje do chwili obecnej. W dniu 30 kwietnia 2008 r. ubezpieczona zwróciła się do organu rentowego z wnioskiem o przeliczenie emerytury, który decyzją z dnia 9 maja 2008 r. przyznał jej prawo do wnioskowanego świadczenia. Kolejny wniosek o przeliczenie emerytury ubezpieczona złożyła 31 lipca 2014 r. Na dzień złożenia tego wniosku wysokość emerytury ubezpieczonej wynosiła 2.354,91 zł. Organ rentowy dokonał symulacji przeliczenia kapitału początkowego i ustalił kwotę składek zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 89.884,70 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 553.272,35 zł i średnie dalsze życie wynoszące 199,50 miesięcy. Emerytura wyliczona zgodnie z art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej: ustawa emerytalna) wyniosła 3.289,81 zł. Jednak decyzją z 28 sierpnia 2014 r. organ rentowy odmówił ustalenia kapitału początkowego wskazując, że przepisy ustawy emerytalnej nie przewidują ustalania kapitału początkowego dla osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., a następnie decyzją z 29 sierpnia 2014 r. odmówił ubezpieczonej prawa do przeliczenia emerytury na podstawie przepisu art. 55 ustawy emerytalnej oraz na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1097). Odwołanie

od powyższych decyzji wniosła ubezpieczona, która domagała się ich uchylenia oraz ustalenia kapitału początkowego i przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej.

Sąd drugiej instancji uznał, że pomimo daty urodzenia ubezpieczonej (28 maja 1947 r.) oraz treści art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym kapitał początkowy ustala się dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., również do ubezpieczonej dopuszczalne jest ustalenie kapitału początkowego. Argumentował, że dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawały w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowym (obowiązkowych lub dobrowolnych), a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r., przewidziana została możliwość obliczenia emerytury według wartości zgromadzonych składek, na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy emerytalnej. Warunkiem uwzględnienia takiego wniosku było ustalenie, że emerytura obliczona na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 tej ustawy, co jest możliwe w przypadku osób, które po wejściu w życie ustawy emerytalnej podlegały ubezpieczeniom przez odpowiednio długi okres i osiągały wysokie przychody. Powołał się przy tym na orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika kierowanie się przy wykładni art. 55 ustawy emerytalnej brzmieniem tego przepisu, z którego nie wynika, aby wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Oznacza to uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem, że wystąpili z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 r., czyli by nie mieli ustalonego prawa do emerytury przed wskazaną datą. Sąd Najwyższy w uchwale z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257) wskazał, że sposób wyliczania emerytury w tzw. formule zdefiniowanej składki zaczął obowiązywać dopiero od dnia 1 stycznia 2009 r., a warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po dniu 31 grudnia 2008 r. miał umożliwić wyliczenie emerytury od sumy składek odkładanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego. W tej uchwale, że -

uwzględniając art. 21 ust. 2 tej ustawy - na emeryturę można przechodzić kilka razy. Podzielając ten pogląd, Sąd drugiej instancji wskazał, że nie jest kwestionowana w orzecznictwie możliwość kilkakrotnego uzyskiwania prawa do emerytury, lecz tylko wówczas, gdy każdorazowo inne przesłanki będą decydowały o ziszczeniu się ryzyka emerytalnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2005 r., I UK 120/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 257 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., II UZ 13/04, OSNP 2004 nr 23, poz. 409). Podkreślił również, że w art. 55 ustawy emerytalnej chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 tej ustawy i przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Skoro ubezpieczona kontynuowała ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz spełniała warunki, o których mowa w art. 55 ustawy emerytalnej, w tym złożyła wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 tej ustawy po 31 grudnia 2008 r., to jej emerytura powinna być wyliczona na podstawie art. 53 i - jak ten przepis stanowi - „z uwzględnieniem” art. 55 ustawy.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 55 ustawy emerytalnej przez błędną wykładnię i przyjęcie, że regulacja ta przewiduje możliwość obliczenia wysokości emerytury bez względu na posiadanie przez ubezpieczoną prawa do emerytury powszechnej od 1 kwietnia 2008 r., podczas gdy przepis ten wyraźnie uzależnia stosowanie zasad obliczenia świadczenia od złożenia po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2008 r. wniosku o przyznanie świadczenia na podstawie art. 27; 2/ art. 55 ustawy emerytalnej przez niewłaściwe zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego i przyjęcie, że ubezpieczona posiadająca ustalone prawo do emerytury powszechnej przed 31 grudnia 2008 r. zachowuje prawo do obliczenia świadczenia emerytalnego na zasadach przewidzianych w art. 26, a więc w sposób przewidziany dla świadczeń pierwszorazowych, podczas gdy w stosunku do osób pobierających już emerytury ustawodawca przewidział możliwość ponownego ich obliczania na zasadach art. 109 - 111 tej ustawy, 3/ art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej przez błędną wykładnię i nieprawidłowe przyjęcie, że wskazana regulacja umożliwia obliczenie wartości kapitału początkowego ubezpieczonemu, który nie spełnia przesłanek do obliczenia emerytury na podstawie art. 55, bo urodził się przed dniem 31 grudnia

1948 r., podczas gdy prawo do obliczenia wartości kapitału początkowego przysługuje wyłącznie ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy uzasadnił oczywistą zasadnością skargi z powodu naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 55 ustawy emerytalnej.

Mając powyższe na uwadze, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, a także o orzeczenie o zwrocie przez ubezpieczoną spełnionego przez organ rentowy świadczenia oraz o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczona wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, albowiem uzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku. Zaskarżony wyrok zapadł przedwcześnie, bo bez zweryfikowania istotnych okoliczności faktycznych wymaganych do prawidłowego orzekania. Dotyczy to niewyjaśnienia rodzaju przyznanej ubezpieczonej od 1.06.2004 r. emerytury (o symbolu „E”), a ponadto i w szczególności braku ustalenia emerytury, którą organ rentowy przyznał ubezpieczonej na wniosek z 30.04.2008 r. („o przeliczenie emerytury”) decyzją z 9.05.2008 r. o „przyznaniu prawa do wnioskowanego świadczenia”. W tym dotychczas niewyjaśnionym zakresie skarżący organ twierdzi, że wymienioną decyzją z 9 maja 2008 r. przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury na podstawie art. 27 ustawy w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego dla kobiet (60 lat życia), i to świadczenie ustalił na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej oraz obliczył na podstawie jej art. 53. Może to oznaczać, że skoro od kwietnia 2008 r. ubezpieczona miała już ustalone prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym dla kobiet, tj. na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej, a wysokość tego świadczenia została obliczona zgodnie z art. 53 tej ustawy, to kontrowersyjne było kolejne („ponowne”) ustalenie tej samej emerytury

„powszechnej” na podstawie art. 27 (tej samej emerytury po tego samego rodzaju emeryturze), w tym na wniosek ubezpieczonej złożony po 31 grudnia 2008 r., bo w dniu 31 lipca 2014 r., w którym domagała się kolejnego obliczenia wysokości pobieranej emerytury według zasad z art. 55 ustawy emerytalnej, co byłoby dla niej korzystniejsze.

Tymczasem w tym kontrowersyjnym zakresie przyjmuje się, że z możliwości obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej nie mogą korzystać ubezpieczeni urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. kontynuujący ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 ustawy wieku emerytalnego, którym przyznane zostały emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (art. 27 ustawy) i przed końcem 2008 r. w wysokości obliczonej według dotychczasowych zasad (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2017 r., II UK 613/15, dotychczas niepublikowany). Oznacza to, że ubezpieczony, który po ukończeniu przed dniem 1 stycznia 2008 r. podstawowego wieku emerytalnego z art. 27 ustawy emerytalnej kontynuował ubezpieczenie emerytalne z równoczesnym pobieraniem emerytury ustalonej na podstawie tego przepisu (art. 27), nie jest uprawniony do jej obliczenia na zasadach określonych w art. 55 tej ustawy, ponieważ korzystał już z emerytury „powszechnej” obliczonej zgodnie z art. 53, przeto nie był uprawniony do jej „ponownego” przyznania po dniu 31 grudnia 2008 r. oraz obliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 652/15, dotychczas niepublikowany).

Ujawnione uwarunkowania wymagają dokonania precyzyjnej weryfikacji spornych istotnych okoliczności sprawy, których Sąd Najwyższy nie może się poszukiwać za Sądem drugiej instancji, co oznaczało, że zaskarżony wyrok zapadł co najmniej przedwcześnie, przeto Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji w zgodzie z art. 398¹⁵ k.p.c.